

Sygn. akt: XVIII C 115/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XVIII Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSO Magdalena Ławrynowicz

Protokolant: st.sekr. sąd. Karolina Jeżewska

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2019 r. w Poznaniu na rozprawie

sprawy z powództwa

P. S.

przeciwko

Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Aresztu Śledczego w P.

o ochronę dóbr osobistych

1. zasądza od pozwanego na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia 750 (siedemset pięćdziesiąt) złotych wraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po uprawomocnieniu się niniejszego wyroku do dnia zapłaty;
2. oddala powództwo w pozostałym zakresie;
3. oddala wniosek o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności;
4. odstępuje od obciążania powoda kosztami procesu poniesionymi przez stronę pozwaną.

/-/ SSO Magdalena Ławrynowicz

Sygnatura akt **XVIII C 115/18**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 18 stycznia 2018 r., uzupełnionym pismem z 14 lutego 2018 r., skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Aresztu Śledczego w P. powód P. S. wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 30.000 zł zadośćuczynienia tytułem naruszenia dóbr osobistych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty, zobowiązanie pozwanego do publikacji przeprosin w publikatorze (...) o treści „Dyrekcja Zakładu Karnego w Areszcie Śledczym w P., z uwagi na przegraną sprawę cywilną w S.O. Poznań, publicznie przeprosza osadzonego P. S., syna P., za niewłaściwe traktowanie przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w P.” oraz o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

Powód wskazał, że od dnia 22 czerwca 2017r. do 18 października 2017r. przebywał w Areszcie Śledczym w P., w tym od 22 czerwca 2017r. do 7 września 2017r. w celi nr 102 przeznaczonej dla osób niepalących, gdzie odbywał karę pozbawienia wolności z osadzonym Z. W. (1), który przez okres półtora miesiąca palił wyroby tytoniowe. Powód wskazał, że jako osoba niepaląca, interweniował w tej sprawie u wychowawcy oddziału Aresztu Śledczego w P., od

którego uzyskał informację, że przyczyną sytuacji jest problem przeludnienia w areszcie. Na powyższą sytuację złożył też skargę do Dyrektora Aresztu Śledczego w P., datowaną na 10 lipca 2017r., na którą do chwili wniesienia pozwu nie otrzymał żadnej odpowiedzi. Powód wskazał, że prowadzi zdrowy styl życia, nie pali papierosów oraz nie spożywa alkoholu i z tego względu konieczność stałego przebywania z osobą palącą stanowiła dla niego znaczną dolegliwość i ze względu na bierne palenie wywołała uszczerbek na zdrowiu. Bezprawność działania pozwanego była związana z powszechną w polskich zakładach karnych praktyką segregacji osób odbywających karę pozbawienia wolności zgodnie z podziałem na osoby palące oraz niepalące, co w przypadku powoda nie było przestrzegane. Wszystko to doprowadziło do naruszenia dobra osobistego powoda w postaci zdrowia. Jako podstawę prawną żądania powód wskazał art. 77 Konstytucji RP oraz art. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 91 ust. 1 Konstytucji RP (k. 4-6 i 13).

Postanowieniem z 26 lutego 2018r. powód został zwolniony od kosztów sądowych w części obejmującej opłatę sądową od pozwu (k. 28).

W odpowiedzi na pozew pozwany Skarb Państwa - Dyrektor Aresztu Śledczego w P., zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

Pozwany zakwestionował roszczenie powoda zarówno, co do zasady jak i co do wysokości wskazując, że powód nie wykazał, by doszło do bezprawnego naruszenia jego dóbr osobistych. Pozwany wskazał, że wspólny pobyt powoda i Z. W. (1) miał miejsce od 29 czerwca 2017 r. do 7 września 2017 r. Co prawda w dniu 29 czerwca 2017 r. Z. W. (1) deklарował się jako osoba paląca, ale od dnia 30 czerwca 2017 r. deklарował się już jako osoba niepaląca. Pozwany podniósł, że powód nie zgłaszał nikomu żadnych uwag odnośnie osadzenia z osobą palącą oraz zakwestionował fakt złożenia przez powoda skargi datowanej na 10 lipca 2017r. Pozwany wskazał również, że osadzenie celem odbycia kary pozbawienia wolności zawsze wywołuje ujemne konsekwencje dla skazanego, który nie ma podstaw, by oczekiwać, że warunki panujące w jednostce penitencjarnej będą podobne do warunków wolnościowych. Zdaniem pozwanego powód był umieszczany w celach zgodnie ze składanymi przez niego deklaracjami dotyczącymi palenia wyrobów tytoniowych, a na gruncie niniejszej sprawy nie wystąpiła krzywda, która uzasadniałaby uwzględnienie roszczenia o zadośćuczynienie (k. 56-61).

Sąd ustalił, co następuje:

Powód przebywał w Areszcie Śledczym w P. od 22 czerwca 2017 r. do 18 października 2017r., a następnie od 8 listopada 2017 r. do chwili obecnej, w tym w celi nr 102 (pawilon A, oddział II) od 22 czerwca 2017 r. do 7 września 2017r. Cella nr 102 jest przeznaczona dla 8 osób, ma charakter transportowy i trafiają do niej także więźniowie, którzy oczekują na przeniesienie do innego zakładu karnego. Cella nr 102 była i jest przeznaczona dla osób niepalących. W istotnym dla sprawy okresie celi numer 102 była zajmowana maksymalnie przez 8 osób.

okoliczności bezsporne

Od dnia 29 czerwca 2017 r. w celi 102 został osadzony również Z. W. (1), który w dniu 29 czerwca 2017 r. złożył pisemną deklarację, że jest osobą palącą. W dniach 4 kwietnia 2017 r. i 28 maja 2017 r. Z. W. (1) również złożył pisemne deklaracje, że jest osobą palącą. Od 30 czerwca 2017 r. Z. W. (1) miał odnotowany w systemie NeoNet status osoby niepalącej pomimo, że żadnych pisemnych deklaracji w tym zakresie nie składał.

W okresie od 29 czerwca do 18 października 2017 r. w celi nr 102 przebywali m.in. powód, Z. W. (1) i S. B.. S. B. trafił do celi nr 102 z zamiarem rzucenia palenia, co ostatecznie nastąpiło, ale sam proces był rozłożony w czasie. S. B. palił w celi wspólnie ze Z. W. (1). W lipcu 2017 roku, wypalał 3-4 papierosy dziennie.

Powód, jako osoba prowadząca zdrowy styl życia, niepijąca alkoholu i niepaląca papierosów, manifestował współosadzonym swoje niezadowolenie z powodu palenia przez nich wyrobów tytoniowych w celi dla niepalących.

Współosadzeni przyjęli zasadę, że w trakcie wykonywania ćwiczeń przez któregokolwiek z nich, osoby palące o nie będą w tym czasie używać wyrobów tytoniowych. Powód zgłaszał fakt palenia w celi przez Z. W. (1) wychowawcy, ale usłyszał, że nie ma możliwości przeniesienia Z. W. (1) z uwagi na brak miejsc i muszą się w celi dogadać.

Powód złożył skargę do Dyrektora Aresztu Śledczego w P., datowaną na 10 lipca 2017r., w której wskazał na fakt umieszczenia w celi dla niepalących osoby palącej. W skardze powód podniósł, że zgłosił problem wychowawcy, jednakże w odpowiedzi usłyszał, że przyczyną sytuacji jest brak miejsca dla Z. W. (1) i sytuację tę należy przeczekać. Skarga powoda nie została zarejestrowana ani formalnie rozpatrzona. Powód, jak to ma w zwyczaju, zachował sporządzoną własnoręcznie kalkową kopię skargi.

Z. W. (1) przebywał razem z powodem w celi numer 102 od 29 czerwca do 7 września 2017r. Z. W. (1) w czasie pobytu w celi 102 palił ok. 10-15 papierosów dziennie. Po podjęciu decyzji o porzuceniu nałogu wnioskował do Dyrektora Aresztu Śledczego o zakup leku o nazwie Desmoxan, stosowanego w stanach uzależnienia od nikotyny. W dalszym czasie, do 23 sierpnia 2017 r. dwukrotnie (9 i 23 sierpnia 2017 r.) składał pisemne deklaracje, że jest osoba niepalącą.

Po upływie ok. 1,5 miesiąca od osadzenia w celi nr 102 Z. W. (1) otrzymał lek Desmoxan i po dwudniowej kuracji skutecznie rzucił palenie. Okres, w którym powód przebywał w celi 102 wspólnie z używającym wyrobów tytoniowych Z. W. (1) trwał około 1,5 miesiąca.

W dniu 14 lipca 2017r. oraz 11 sierpnia 2017r., do Kantyny Aresztu Śledczego w P., wpłynęły zamówienia dla odbiorcy paczki Z. W. (1), zawierające odpowiednio zamówienie wyrobu tytoniowego oraz zamówienie wyrobów tytoniowych marki C. wraz z lufką.

Dowód: oświadczenia Z. W. (1) z dnia 4 kwietnia 2017 r., 28 maja 2017 r. i 29 czerwca 2017 r. /k 324-326/, przeglądarka historii rozmieszczenia – (...) (k. 65), skarga powoda do Dyrektora Aresztu Śledczego w P. – k. 40, 50 i 292, przeglądarka zmian (...) powoda – k. 68, przeglądarka zmian (...) świadka Z. W. (2) – k. 69, umowa nr (...) o świadczenie usług k. 192-196, zamówienia na paczkę dla Z. W. (1) z 14 lipca 2017r. - k. 260, k. 266, zeznania świadka S. B. /e-protokół rozprawy z dnia 12 czerwca 2018r. 00:12:43-00:26:11/, zeznania świadka A. P. /e-protokół rozprawy z dnia 12 czerwca 2018r. 00:38:49-1:08:10/, zeznania świadka B. W. /e-protokół rozprawy z 4 grudnia 2018r. 00:14:30/, zeznania świadka Z. W. (1) w aktach sprawy I Cps 43/18 Sądu Rejonowego w Sanoku – k. 15-16, zeznania powoda /e-protokół rozprawy z dnia 24 kwietnia 2018r. 00:12:02-00:34:45/

Areszt Śledczy w P. należy do kategorii oddziałów z zamkniętymi celami w zakładzie typu zamkniętego, w którym stosuje się kryterium rozmieszczania współwięźniów zgodnie z deklaracją palący/niepalący.

Ustalanie statusu więźnia palącego bądź niepalącego odbywa się na podstawie deklaracji skazanego. Jest ona składana w momencie przyjęcia do jednostki w formie ustnej. Treść oświadczenia odnotowuje się w systemie NeoNet.

Zmiana statusu z osoby palącej na niepalącą i odwrotnie jest dokonywana najczęściej w formie pisemnej. Taką zmianę również każdorazowo odnotowuje się w systemie NeoNet. Jeśli osadzeni mają ze względu na ograniczenia zdrowotne lub intelektualne problem ze złożeniem pisemnej deklaracji, wychowawca opiera się na oświadczeniu i sporządza notatkę.

Osoba niepaląca może posiadać wyroby tytoniowe pomimo osadzenia w celi dla niepalących. Dotyczy to również oddziału szpitalnego. Skazani mają możliwość robienia zakupów trzy razy w miesiącu. Jeśli osoba skazana pali w celi dla niepalących, podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej. Zdarzają się sytuacje, że deklaracja z oświadczenia osadzonego nie koresponduje z faktycznym jego statusem, albowiem osadzeni manipulują tą okolicznością w celu uzyskania korzyści dla siebie np. dla uzyskania zatrudnienia albo zmiany celi.

Dowód: zeznania świadka A. P. /e-protokół z dnia 12 czerwca 2018r. 00:47:12-01:08:10/, zeznania świadka M. S. /e-protokół rozprawy z dnia 18 września 2018r. 00:03:48-00:24:56/, zeznania świadka P. D. /e-protokół rozprawy

z 18 września 2018r. 00:26:36-00:29:13/, zeznania świadka T. B. (1) /e-protokół rozprawy z 18 września 2018r. 00:00:52:58/, zeznania świadka B. W. /e-protokół rozprawy z 4 grudnia 2018r. 00:03:02-00:22:32/

W Areszcie Śledczym funkcjonuje dział organizacyjno-prawny, który zajmuje się ewidencją skarg osadzonych i przekazywaniem ich do dalszego rozpoznania. Ewidencjonowane są wszystkie skargi osadzonych, które wpływają do sekretariatu jednostki. Skargi, które mogą być bezpośrednio załatwione przez wychowawców bądź Dyrektora AŚ P. wizytującego oddział, nie są rejestrowane. Osadzony, który chce złożyć pisemną skargę przekazuje ją oddziałowemu, na co nie otrzymuje jakiegokolwiek potwierdzenia. Skarga jest przekazywana do działu ewidencji, trafia do sekretariatu Dyrektora, gdzie jest rejestrowana. Jeżeli osadzony chce mieć potwierdzenie nadania skargi, winien ją przesłać drogą pocztową.

Powód skargę z dnia 10 lipca 2017 r. przekazał oddziałowemu przy śniadaniu, licząc na szybkie załatwienie swojej prośby, pozostawiając sobie kalkową kopię skargi. Powód skrupulatnie ewidencjonuje wszystkie skargi, które składa. Do chwili złożenia pozwu, powód nie otrzymał odpowiedzi na skargę z 10 lipca 2017 r.; nie została ona bezpośrednio załatwiona po jej złożeniu.

Dowód: przykładowe skargi składane przez powoda wraz z odpowiedziami /k. 76-80/, zeznania świadka S. B. / e-protokół rozprawy z dnia 12 czerwca 2018r. 00:12:43-00:26:11/, zeznania świadka J. N./e-protokół rozprawy z dnia 4 grudnia 2018 r. 00:23:30 – 00:36:22/, zeznania powoda / e-protokół rozprawy z dnia 24 kwietnia 2018r. 00:12:02-00:34:45 i e-protokół rozprawy z 4 grudnia 2018r. 00:37:08 – 00:43:21/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie ww. dowodów z dokumentów, zeznań świadków Z. W. (1), A. P., S. B., częściowo na podstawie zeznań świadków B. W., M. S. i P. D., na podstawie zeznań J. N. i T. B. (2) oraz na podstawie zeznań powoda.

Sąd dał wiarę dowodom z dokumentów zgromadzonych w sprawie przywołanym wyżej jako dowody, albowiem ani ich autentyczność ani prawdziwość nie były kwestionowane przez strony, a i Sąd nie znalazł podstaw by czynić to z urzędu. Ocena ta dotyczy również złożonej przez powoda w kopiach skargi z dnia 10 lipca 2017 r., co do której Sąd dał wiarę, że jest to kopia oryginalnej, złożonej przez powoda w dniu 10 lipca 2017 r. skargi, przy czym oczywistym jest, że skoro powód złożył oryginał skargi do administracji Aresztu Śledczego w P., nie mógł dysponować oryginałem na potrzeby niniejszej sprawy. Przekonującym dowodem na to, że skarga z dnia 10 lipca 2017 r. nie została złożona nie może być notatka służbowa z dnia 28 marca 2018 r. (k. 71). Jakkolwiek sam ten dokument Sąd uznał za wiarygodny co do faktu nieodnotowania wpływu skargi powoda datowanej na 10 lipca 2017 r., to nie może on być podstawą ustalenia, że taka skarga istotnie przez powoda nie została złożona, wobec ustalenia w sprawie na podstawie innych wiarygodnych dowodów, że powód skargę taką złożył, a administracja Aresztu Śledczego nie prowadzi ewidencji wszystkich skarg składanych przez osadzonych, a jedynie tych, które trafiają do sekretariatu Dyrektora AŚ P. i ustalenia, że administracja AŚ nie wydaje osadzonym potwierdzenia złożenia skargi.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków A. P., S. B. i Z. W. (1). Świadczyli zgodnie potwierdzili, że w celi dla osób niepalących, tj. celi nr 102 (pawilon A, oddział II) Aresztu Śledczego w P., w istotnym dla sprawy okresie, tj. od 29 czerwca do 7 września 2017r., przebywał Z. W. (1), który palił papierosy. Zeznania świadków korespondowały wzajemnie ze sobą, a także z innymi dowodami przeprowadzonymi w sprawie, w szczególności zeznaniami powoda i dowodami z dokumentów w postaci zamówień z kantyny na nazwisko Z. W. (1). Za skuteczny dowód przeciwny nie mogą być uznane zapisy w systemie NeoNet w zakresie deklaracji osób palących i niepalących, skoro ustalone w sprawie zostało, że wpisy te nie zawsze odpowiadają rzeczywistości.

Świadczyli również zgodnie zeznawali, że powód nie był zadowolony z faktu przebywania w celi z osobą palącą i zgłaszał to bezskutecznie wychowawcy. Wiarygodne były również zeznania świadka S. B., że powód złożył w tym zakresie pisemną skargę.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków M. S., P. D. i B. W. za wyjątkiem tej części, w której zeznawali oni, że nie pamiętają by powód składał skargę na umieszczenie go w celi dla niepalących z osobami faktycznie palącymi tj. skargę z dnia

10 lipca 2017 r. Z zasad doświadczenia życiowego wynika, że nie ma możliwości, by świadkowie mogli pamiętać okoliczności złożenia każdej skargi w sytuacji, gdy jest ich kilkadziesiąt czy kilkaset miesięcznie składanych przez różnych osadzonych. Zwłaszcza, gdy dotyczy to jednej z wielu skarg składanych przez powoda, ponad rok wcześniej, a jak zeznali sami świadkowie, powód „jest liderem” w ilości składanych skarg. Dlatego też, zdaniem Sądu, nie sposób na podstawie zeznań tych świadków stanowczo ustalić, że powód z pewnością nie składał skargi z dnia 10 lipca 2017 r.

W całości Sąd dał wiarę zeznaniom świadków T. B. (2) J. N..

Sąd dał wiarę zeznaniom powoda w całości, albowiem jawiły się one jako spontaniczne i szczerze. Zeznania te korelowały z zeznaniami przesłuchanych w sprawie świadków, którym Sąd dał wiarę w całości i dowodami z dokumentów, w szczególności kopią skargi z dnia 10 lipca 2017 r. Powód od początku powoływał się na skargę z dnia 10 lipca 2017 r. i kserokopię jej kalkowej kopii złożył w jednym z pierwszych pism po wniesieniu pozwu. Za wiarygodne Sąd uznał zeznania powoda, że jest to kalkowa kopia skargi z dnia 10 lipca 2017 r. sporządzona w dniu napisania samej skargi, a nie już w toku procesu, skoro powód szczegółowo wypytywany na rozprawie w dniu 8 grudnia 2018 r. na okoliczności dotyczące złożenia skargi i sporządzenia jej kopii udzielał pewnych, logicznych i wyczerpujących odpowiedzi. Z zeznaniami powoda, że zachowuje kopie skarg do czasu ich rozpatrzenia przez administrację jednostki penitencjarnej korespondował fakt, że powód do chwili obecnej zachował kopię skargi z dnia 10 lipca 2017 r., którą na żądanie Sądu sformułowane na rozprawie w dniu 8 grudnia 2018 r., natychmiastowo na tej samej rozprawie spośród posiadanych dokumentów złożył. Okoliczność, że powód nie dysponuje potwierdzeniem złożenia skargi do administracji aresztu nie może obciążać powoda, w sytuacji gdy administracja jednostki nie prowadzi ewidencji wszystkich skarg składanych przez osadzonych.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo w części zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 67 § 2 k.p.c., za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. Nie ulegało wątpliwości, że właściwą jednostką Skarbu Państwa w sprawie powinien być Dyrektor Aresztu Śledczego w P., albowiem to z działalnością tej jednostki powód wiązał roszczenia dochodzone pozwem. W zakresie określonym odrębną ustawą (ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej Dz.U. 2016 poz. 2261 ze zm.) za Skarb Państwa czynności procesowe podejmuje Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej.

Powód źródła odpowiedzialności pozwanego upatrywał w naruszeniu przez jednostkę penitencjarną jego dobra osobistego w postaci prawa do zdrowia. Zatem podstawę odpowiedzialności pozwanego należy oceniać przez pryzmat przepisów art. 23 i 24 § 1 k.c. oraz art. 448 k.c.

Jak stanowi art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Zgodnie z art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem może żądać zaniechania tego działania, chyba, że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Art. 24 k.c., stanowiący podstawę roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych, nie wymaga dla odpowiedzialności winy sprawcy oraz przewiduje domniemanie bezprawności jego działania naruszającego dobra osobiste, co powoduje, że dochodzący ochrony nie musi tej przesłanki udowadniać, natomiast na sprawcy ciąży obowiązek wykazania, iż jego działanie było zgodne z prawem. Podkreślić należy, iż na podstawie przepisu art. 6 k.c. w zw. z art. 24 k.c. ciężar dowodu, że warunki w Areszcie Śledczym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia

dóbr osobistych spoczywa na pozwanym. Po ustaleniu podstaw odpowiedzialności do Sądu należy ocena, czy zakres i stopień naruszenia dóbr osobistych uzasadniają przyznanie zadośćuczynienia pieniężnego i w jakiej wysokości, przy zachowaniu zasady, że przyznana ochrona powinna być dostosowana do charakteru i rodzaju naruszonego dobra osobistego oraz stopnia i zakresu naruszenia (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 roku, sygn. akt V CSK 431/06, LEX nr 255593).

Zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (t.j. Dz. U. z 2018, poz. 1446), ochrona zdrowia przed następstwami używania tytoniu realizowana jest przez kształtowanie polityki zdrowotnej, ekonomicznej i społecznej, do której należy ochrona prawa osób niepalących do życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego, pary z papierosów elektronicznych i substancji uwalnianych za pomocą nowatorskich wyrobów tytoniowych.

Na podstawie upoważnienia, zawartego w art. 5a ust. 2 wskazanej ustawy, Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie z dnia 20 czerwca 2011r. w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podlegających Ministrowi Sprawiedliwości oraz w środkach przewozu osób (Dz. U. 2011, Nr 135, poz. 795), które obowiązywało w istotnym dla sprawy okresie.

Zgodnie z § 6 ust. 1 ww. rozporządzenia, na terenie aresztów śledczych oraz zakładów karnych typu zamkniętego dopuszcza się możliwość używania wyrobów tytoniowych przez osadzonych w celach mieszkalnych, które są wyodrębnione w sposób uniemożliwiający oddziaływanie dymu tytoniowego na osoby niepalące. Zgodnie z ust. 2 tegoż rozporządzenia, dla osadzonych używających wyrobów tytoniowych wyznacza się odrębne cele mieszkalne.

Powyższe przepisy prawa jednoznacznie nakładały na pozwanego obowiązek zapewnienia powodowi jako sobie niepalącej warunków izolacji w sposób uniemożliwiający oddziaływanie dymu tytoniowego.

Powód, co nie było sporne w sprawie, został umieszczony w celi dla niepalących, ale, jak zostało ustalone w sprawie, przebywał tam z osobami palącymi, w tym Z. W. (1), który przez okres 1,5 miesiąca wspólnego osadzenia palił w celi 10-15 sztuk papierosów dziennie.

Pozwany w niniejszym procesie twierdził, że Z. W. (1), który został osadzony w celi powoda, figurował jako osoba niepaląca, co nakładało na niego obowiązek niepalenia wyrobów tytoniowych w celi. Fakt natomiast, że na jego rzecz dokonywano zamówień wyrobów tytoniowych w kantynie świadczył jedynie o tym, że takowe przy sobie posiadał. Pozwany tym samym twierdził, że w celi nr 102 zapewnił osadzonym warunki zgodne z charakterem celi – dla niepalących, skoro Z. W. (1) dysponował administracyjnym statusem osoby niepalącej.

W ocenie Sądu, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego powód wykazał, że doszło do naruszenia jego dóbr osobistych poprzez umieszczenie go w celi dla niepalących wraz z osobą palącą. Przy czym zasadnicze znaczenie dla ustalenia naruszenia dobra osobistego powoda w postaci zdrowia ma fakt używania wyrobów tytoniowych w celi przez współosadzonego Z. W. (1), a nie formalny status tego skazanego, zadeklarowanego w okresie od 30 czerwca do 7 października 2017 r. jako osoba niepaląca. Formalny po pierwsze z tego względu, że odbiegających od rzeczywistości, skoro faktycznie Z. W. (1) używał wyrobów tytoniowych. Po drugie formalny, bo odnotowany bez skutecznej ku temu podstawy. Jak zostało ustalone w sprawie, jedynie przy przyjęciu do pozwanej jednostki penitencjarnej status osadzonego palący/niepalący ustalano na podstawie ustnego oświadczenia. Przy zmianach w tym zakresie wymagano od osadzonego pisemnej deklaracji, która następnie była podstawą do odnotowania statusu w systemie NeoNet. Tymczasem w przypadku Z. W. (1), pozwany nie przedstawił by za okres 30 czerwca do 9 sierpnia 2017 r. tenże skazany składał pisemne deklaracje, że jest osobą palącą. Zważywszy przy tym na przedstawione przez pozwanego pisemne deklaracje Z. W. (1) z dnia 4 kwietnia 2017, 28 maja 2017 r. i 29 czerwca 2017 r., że jest osoba niepalącą i zeznania Z. W. (1), że w celi 102 dla osób niepalących został umieszczony pomimo, że nadal deklarował się jako osoba palącą, nie sposób założyć, że adnotacja z dnia 30 czerwca 2017 r. w systemie NeoNet została poczyniona na podstawie ustnej deklaracji Z. W. (1), że jest osoba niepalącą. Sam zresztą Z. W. (1) zeznał, że w celi 102 został umieszczony pomimo,

że był osobą niepalącą z nieznanых mu powodów, a dopiero później podjął decyzję o zakończeniu używania wyrobów tytoniowych.

W świetle powyższych ustaleń, nie spełnia w ocenie Sądu, warunków § 6 ust. 1 ww. rozporządzenia osadzenia niepalącego powoda w celi dla niepalących z osobą faktycznie używająca wyrobów tytoniowych. Tym samym Sąd uznał, że działanie pozwanego miało charakter bezprawny.

Skoro pozwany miał obowiązek zapewnić powodowi warunki izolacji uniemożliwiającej oddziaływanie dymu tytoniowego, kwestią istotną dla rozstrzygnięcia sprawy było czy pozwany miał wiedzę co do tego, że w celi dla osób niepalących faktycznie używane są wyroby tytoniowe. Pozwany w tym zakresie kwestionował, by powód złożył skargę z dnia 10 lipca 2017 r., która wprost do tej sytuacji się odnosi.

Jak zostało ustalone w sprawie, powód nie tylko złożył skargę z dnia 10 lipca 2017 r., ale również zgłaszał fakt używania wyrobów tytoniowych w celi przez Z. W. (1) wychowawcom ustnie, czy dopełnił swojego obowiązku zgłoszenia naruszania porządku aresztu śledczego.

Przyjęta linia obrony pozwanego, że w ewidencji Aresztu Śledczego w P., nie odnotowano skargi powoda z dnia 10 lipca 2017 r. nie była dla Sądu przekonująca wobec ustalenia w sprawie, na podstawie zeznań pracowników Aresztu Śledczego w P., że w odniesieniu do osób pobawionych wolności występują luki w kwestii rejestrowania skarg osadzonych składanych do administracji jednostki.

Zgodnie z § 11 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i próśb osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (t.j. Dz. U. 2013, poz. 647), ewidencję wniosków, skarg i próśb wpływających do jednostki organizacyjnej prowadzi wyznaczony funkcjonariusz lub pracownik tej jednostki organizacyjnej albo określona komórka organizacyjna; ewidencję wniosków, skarg i próśb prowadzi się w formie dzienników, oddzielnie dla skarg oraz wniosków i próśb.

Z powyższego przepisu wynikałoby, że ewidencja wniosków, skarg i próśb wpływających do jednostki organizacyjnej obejmuje wszystkie tego rodzaju pisma składane przez osoby pozbawione wolności. Tymczasem w sprawie ustalone zostało, na podstawie zeznań pracowników Aresztu Śledczego w P., że nie wszystkie skargi składane przez osadzonych są rejestrowane. Nie są bowiem rejestrowane skargi, do których odnosi się § 9 ust. 2 w/w rozporządzenia tj. pism składanych osobiście w swojej sprawie przez osobę osadzoną w zakładzie karnym lub areszcie śledczym i załatwionych bezpośrednio po zgłoszeniu. Tym samym pozostawia to pewną sferę dowolności administracji jednostki penitencjarnej co do ewidencjonowania skarg osadzonych. Skoro nie wszystkie pisma są rejestrowane, nie można na gruncie niniejszej sprawy uznać, że pozwany przedstawiając informacje na podstawie ewidencji skarg wykazał, że powód istotnie nie złożył skargi z dnia 10 lipca 2017 r.

Co więcej osadzony składając skargę nie otrzymuje żadnego potwierdzenia złożenia pisma. Nie zapewniając osobie pozbawionej wolności potwierdzenia złożenia pisma, jednostka penitencjarna, w ocenie Sądu, pozbawia ją możliwości wykazania, że pismo takie złożyła, a w dalszej konsekwencji pozbawia prawa do rozpoznania skarg, próśb i wniosków.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy Sąd uznał, że skoro system więziennictwa nie zapewnia rejestracji wszystkich skarg i próśb, które składają osadzeni, to nie można wywodzić w stosunku do powoda negatywnych skutków w postaci tego, że powód nie wykazał, że złożył skutecznie skargę. Przy wskazanych wyżej zasadach, na których opiera się system ewidencyjny skarg i próśb osadzonych, należy przyjąć, że przytoczony przez pozwanego wykaz wszystkich interwencji pozwanego obejmuje wyłącznie skargi zarejestrowane. Z powodu niedoskonałości systemu nie można przyjąć domniemania, że skargi zarejestrowane wyczerpują zbiór wszystkich złożonych skarg.

Należy bowiem mieć na uwadze, że powód – jako osoba pozbawiona wolności – nie ma możliwości skutecznego zaingerowania w system ewidencyjny poprzez skierowanie prośby czy swobodnego wymuszenia potwierdzenia przyjęcia skargi. Z istotą problemu koresponduje stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007r., V CSK 431/06, zgodnie z którym „fakt, że zakłady karne nie prowadzą odpowiedniej ewidencji i nie potrafią udzielić

ściśle informacji, w jakim czasie i przy jakim przekroczeniu dopuszczalnej liczby osadzonych odbywał karę powód, nie może wywoływać dla niego negatywnych skutków procesowych i materialnoprawnych”.

Powyższe sprawia, że nie można przerzucać na powoda ciężaru dowodu w tej kwestii. Należy dodać, że niekompletny system ewidencyjny, w powiązaniu z rotacją pracowników administracyjnych, jak i relatywnie wysokim wolumenem wpływających skarg, prowadzi do sytuacji, w której prawdopodobieństwo niezaewidencjonowania przez pozwanego skargi jest relatywnie wysokie.

Biorąc pod uwagę powyższe, pozwany, w ocenie Sądu, nie obalił skutecznie domniemania z art. 24 k.c. bezprawności swojego działania.

W konsekwencji Sąd uznał, że powód wykazał, że doszło do bezprawnego naruszenia jego dobra osobistego w postaci prawa do zdrowia poprzez umieszczenie go, jako osoby niepalącej w celi dla niepalących z osobą faktycznie palącą przez okres półtora miesiąca.

Powszechnie wiadomym jest, że wyroby tytoniowe szkodzą zdrowiu. Nadto bierne palenie jest bardziej niebezpieczne, gdyż do osoby niepalącej trafiają substancje szkodliwe w większym stężeniu aniżeli te trafiające do płuc palącego. Bierne palenie wywiera skutki nie tylko w sferze fizycznej. Powód wskazywał, że przebywanie w obecności osoby palącej dezorganizowało jego życie codziennie. Oprócz wdychania trujących substancji, musiał pracować swoje rzeczy, ale też dosłownie uciekać przed dymem. Z doświadczenia życiowego Sądu wynika, że sytuacja, w której osoba niepaląca zmuszona jest do zetknięcia się z dymem tytoniowym wbrew jej woli, wiąże się z ponadprzeciętnym stresem i godzi w prawo niepalącego do przebywania w strefie wolnej od dymu nikotynowego (vide Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 listopada 2012 roku, sygn. akt: I ACa 851/12), gwarantowanego przez wyżej powołaną ustawę o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Sąd podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 29 czerwca 2007r., I ACa 376/07, że: „Prawo do zdrowia jest jednym z dóbr osobistych, bezsprzecznie zasługujących na ochronę prawną. Bezsprzeczne jest także, iż przebywanie osoby niepalącej w zamkniętym pomieszczeniu z osobami palącymi może narazić ją na ryzyko utraty zdrowia, tym samym - naruszyć jej dobro osobiste podlegające ochronie prawnej z mocy art. 24.” (LEX nr 1642720).

Odnosząc się do zarzutu naruszenia przez pozwanego art. 3 Europejskiej Konwencji O Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności należy wskazać, że problematyka biernego palenia była także przedmiotem orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka według przywołanego wzorca kontroli - vide: Florea przeciwko Rumunii – wyrok ETPCz z dnia 14 września 2010 r., (skarga nr 37186/03) oraz Elefteriadis przeciwko Rumunii - wyrok ETPCz z dnia 25 stycznia 2011 r. (skarga nr 38427/05), w którym Trybunał stwierdził, że „niezależnie od problemów logistycznych i finansowych państwo ma obowiązek zorganizowania swojego systemu penitencjarnego w sposób zapewniający uwięzionym poszanowanie ich ludzkiej godności. Może to wiązać się z koniecznością podjęcia przez państwo działań w celu ochrony więźnia przed szkodliwymi skutkami biernego palenia, jeśli z badań lekarskich i zaleceń lekarzy wynika, że wymaga tego stan jego zdrowia”.

Biorąc pod uwagę długotrwałość uciążliwości powyższej sytuacji dla powoda, przejawiającej się w półtoramiesięcznym przebywaniu z osobą palącą wyroby tytoniowe w ilości 10-15 sztuk dziennie, biorąc pod uwagę wiedzę ogólną w postaci szkodliwych skutków biernego palenia, Sąd uznał, że doszło do naruszenia dobra osobistego powoda w postaci prawa do zdrowia.

Jak stanowi art. 448 k.c., w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Przy ustalaniu zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. sąd bierze pod uwagę przede wszystkim jakie dobro osobiste zostało naruszone, jaka wynikła z tego faktu szkoda niemajątkowa. W kontekście krzywdy wyrządzonej

poprzez naruszenie dóbr osobistych w związku z odbywaniem kary pozbawienia wolności istotne jest również przez jaki okres czasu do tego rodzaju naruszeń dochodziło.

Mając na względzie powyższe kryteria, Sąd stwierdzając, że doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w postaci prawa do zdrowia i naruszenia te trwały przez okres półtora miesiąca uznał, że odpowiednią kwotą tytułem zrekompensowania krzywd powoda będzie 500 zł za miesiąc przebywania w celi z osobą palącą. Powód w pozwie twierdził, że na skutek biernego palenia doznał uszczerbku na zdrowiu, ale okoliczność ta w żaden sposób nie została w toku postępowania wykazana. Powód nawet nie naprowadził okoliczności faktycznych, które na wystąpienie uszczerbku na zdrowiu by wskazywały. Ustalając zatem wysokość zadośćuczynienia Sąd miał na względzie jedynie fakt przebywania w celi z osobą palącą. Podkreślenia przy tym wymaga, że jakkolwiek w sprawie ustalone zostało, że Z. W. (1) w celi 102, w obecności powoda używał wyrobów tytoniowych przez okres 1,5 miesiąca, a ponadto w celi tej wyrobów tytoniowych używał również S. B. przez okres jeszcze dłuższy, to podstawę faktyczną pozwu, którą Sąd na podstawie art. 321 § k.p.c. jest związany, stanowiły wyłącznie okoliczności faktyczne dotyczące przebywania powoda w celi dla niepalących z palącym Z. W. (1). Wyłącznie bowiem w związku z paleniem przez Z. W. (1) powód wiązał roszczenia zgłoszone w pozwie. Sąd miał również na względzie, że powód odbywa karę pozbawienia wolności, w związku z czym zasądzona na jego rzecz kwota w odczuciu społecznym nie może być wygórowana. Jest tak dlatego, że powód w warunkach izolacji więziennej znalazł się w konsekwencji własnego zachowania, uznanego za godzące w normy społeczne.

Wobec uznania, że odpowiednią kwotą tytułem zadośćuczynienia będzie 500 zł za każdy miesiąc naruszeń i ustalenia, że naruszenia te trwały przez okres 1,5 miesiąca, Sąd w pkt 1 wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powoda 750 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Podstawę zasądzenia odsetek stanowił art. 481 § 1 i 2 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi; jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych.

Zważywszy, że wszystkie fakty istotne dla ustalenia wysokości zadośćuczynienia zostały ustalone w toku procesu, zasadne było przyznanie odsetek od zasądzonego roszczenia od dnia następnego po uprawomocnieniu się niniejszego wyroku.

W pkt 2 wyroku Sąd dalej idące roszczenia powoda, w tym roszczenie niemajątkowe oddalił.

Zgodnie z art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Powód zgłosił żądanie określone w zd. 2 cytowanego przepisu, wnosząc o zobowiązanie pozwanego do złożenia odpowiedniego oświadczenia w postaci publikacji przeprosin w publikatorze (...) o treści następującej: „Dyrekcja zakładu Karnego w Areszcie Śledczym w P., z uwagi na przegraną sprawę cywilną w S.O. Poznań, przeprasza osadzonego P. S. syna P., za niewłaściwe traktowanie przez funkcjonariuszy aresztu śledczego w P.”.

Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 28 kwietnia 2016r., I ACa 1846/15, zajął stanowisko, które Sąd w pełni podziela, że „przepis art. 24 § 1 k.c. pozostawia ocenie sądu kwestię, czy żądana przez powoda treść i forma oświadczenia jest odpowiednia i celowa do usunięcia skutków naruszenia.” (wcześniej tak Sąd Najwyższy w wyroku z 17 maja 2013r., I CSK 540/12).

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie, zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia o treści proponowanej przez powoda nie jest celowe do usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego powoda w postaci prawa do zdrowia. Sformułowane oświadczenie jest przede wszystkim zbyt ogólne w stosunku do stwierdzonych naruszeń.

Powód domaga się bowiem publicznych przeprosin za niewłaściwe traktowanie przez funkcjonariuszy aresztu śledczego w P. bez wskazania na czym to niewłaściwe zachowanie mogłoby polegać. Ponadto w ocenie Sądu nie jest konieczne dla usunięcia skutków stwierdzonego naruszenia dopełnienie przez pozwanego czynności polegających na umieszczeniu w prasie oświadczenia o treści proponowanej przez powoda. Zasądzona kwota, zdaniem Sądu, wystarczająca rekompensuje krzywdę powoda.

W pkt 3 wyroku Sąd oddalił wniosek powoda o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności z uwagi na treść art. 335 § 2 k.p.c., zgodnie z którym natychmiastowa wykonalność nie będzie orzeczona nawet za zabezpieczeniem w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa.

O kosztach procesu Sąd orzekł w pkt 4 wyroku na podstawie art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle. Mając na względzie, że powód z uwagi na swój stan majątkowy został zwolniony częściowo od kosztów sądowych i charakter sprawy, w której wysokość ostatecznie uwzględnionego roszczenia zależy od oceny sądu, Sąd uznał, iż w niniejszej sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, o których mowa w ww. przepisie i odstąpił od obciążenia powoda kosztami procesu poniesionymi przez stronę pozwaną.

/-/ SSO Magdalena Ławrynowicz